

Modelowa zasada konfliktu interesów przyjęta na Sesji Plenarnej CCBE w dniu 02.12.2016 r.

- 1. O ile w ust. 4 nie zapisano inaczej, prawnik nie może świadczyć pomocy prawnej ani nie może podejmować działań w imieniu dwóch lub więcej klientów w sytuacji występowania konfliktu interesów w ich obsłudze. Prawnik nie może świadczyć pomocy prawnej ani podejmować działań w imieniu klienta w sytuacji występowania konfliktu interesów na linii klient-prawnik lub gdy prawnik zajmował się daną sprawą jako urzędnik publiczny lub jako sędzia, arbiter lub mediator, lub też jako inna osoba umocowana do rozwiązywania sporów w inny sposób, w ramach pozasądowego rozstrzygnięcia sporów, lub też działająca na mocy dowolnego innego porównywalnego umocowania. Obowiązek ten dotyczy także sytuacji charakteryzujących się wysokim ryzykiem wystąpienia konfliktu interesów.**

Uwaga ogólna: Prawnika, który jest oddany podejmowaniu działań w najlepszym interesie klienta, pozostając wolnym od jakichkolwiek sprzecznych interesów jest niezbędnym w celu budowania zaufania klienta; także opinia publiczna oczekuje od prawnika niepodjęwania działań, które miałyby nawet najmniejsze znamiona konfliktu interesów. Stosownie, unikanie przez prawnika sytuacji, w której reprezentuje sprzeczne interesy swoich klientów stanowi kluczową zasadę powszechnie akceptowaną przez profesję prawniczą. Tylko prawnik nieprezentujący sprzecznych interesów jest w stanie „udzielić przy zachowaniu pełnej niezależności i w nadrzędnym interesie danej sprawy pomocy prawnej stosownie do potrzeb klienta” (por. TS, C-550/07 (Akzo Nobel), Nota 42). Kwestia konfliktu interesów pozostaje w ścisłym powiązaniu z innymi kluczowymi zasadami wykonywania zawodu prawnika, takimi jak zachowanie poufności i niezależności.

Ust. 1 opisuje ogólną zasadę: prawnik zostaje wyłączonej z świadczenia pomocy prawnej klientowi nie tylko wtedy, gdy zachodzi konflikt interesów, ale także wtedy, gdy istnieje znaczące ryzyko wystąpienia konfliktu interesów w przyszłości. „Znaczące” ryzyko oznacza, że wystąpienie konfliktu interesów w przyszłości jest prawdopodobne. Z tego powodu, zgodnie z zapisem ust. 3, prawnik ma obowiązek dokonywania oceny konfliktu interesów w każdym czasie.

I nie ma tutaj znaczenia, czy konflikt dotyczy interesów klientów czy też interesów klienta i prawnika.

Jednakże, należy mieć na uwadze, że na mocy tej klauzuli nie każdy (potencjalny) konflikt interesów wyklucza prawnika z reprezentowania jednego lub kilku klientów; przykładowo: w relacji klienta z prawnikiem występują inherentne sprzeczne interesy, np. w odniesieniu do wynagrodzenia, treści umowy świadczenia obsługi prawnej, czasu udzielania odpowiedzi itd. W konsekwencji, w sytuacji występowania konfliktów w zakresie interesów osobistych prawnika, prawnik nie ma prawa świadczyć pomocy prawnej na rzecz klienta, gdy na osobiste interesy prawnika mają lub mogą mieć wpływ interesy klienta, którego prawnik ma reprezentować lub bronić wykonując swoje zadania na podstawie zlecenia klienta. Taki konflikt może zaistnieć w sytuacji gdy np. prawnik ma zapewnić pomoc prawną klientowi w sporze z firmą, w której prawnik posiada znaczące udziały lub gdy prawnik ma reprezentować klienta w celu uzyskania pozwolenia na budowę dla nieruchomości, która przylega do nieruchomości należącej do żony klienta, która sprzeciwia się projektowi budowy.

Dotyczy to także sprzecznych interesów klientów: gdy np. kancelaria prawna reprezentuje dwóch klientów, którzy są konkurentami może istnieć wiele sprzecznych interesów klienta, które jako takie wyłączają kancelarię prawną ze świadczenia dalszej obsługi prawnej na rzecz tych dwóch konkurujących

klientów. W zakresie sprzecznych interesów dwóch lub większej liczby klientów prawnikowi nie wolno świadczyć pomocy prawnej na rzecz tych dwóch lub większej liczby klientów, gdy konflikt zachodzi w związku z tymi interesami, które powinny być reprezentowane przez prawnika. W konsekwencji, prawnik nie może reprezentować powoda i pozwanego w tej samej sprawie sądowej. Ponadto prawnik, który świadczył pomoc prawną na rzecz klienta A podczas negocjacji umowy z klientem B nie może reprezentować klienta B w sporze przeciwko uprzedniemu klientowi A, który ma swoje źródło w tej umowie, nawet wtedy gdy spór ma miejsce kilka lat później. Z drugiej strony, prawnik może reprezentować dwóch konkurentów w sprawach niepowiązanych przeciwko osobom trzecim, np. prawnik może reprezentować dwóch konkurentów w sprawie, w której kwestionuje się ważność przepisu ustawy, który dotyczy obu konkurentów lub w sprawie o odzyskanie środków dla obu konkurentów od osób trzecich. Prawnik może reprezentować klienta B przeciwko klientowi A w sprawie, która nie dotyczy innej sprawy, w której prawnik reprezentuje lub reprezentował klienta A, o ile prawnik wywiązuje się ze wszystkich swoich obowiązków, a zwłaszcza z obowiązku zachowania poufności.

Dzięki zastosowaniu szerokich pojęć „świadczyć pomoc prawną lub podejmować działania” jasno zapisano, że chodzi o każdy rodzaj reprezentacji klienta, czy to w trakcie postępowania sądowego, arbitrażowego czy procedury pozasądowej.

Drugie zdanie ust. 1 zawiera otwartą listę przykładów konfliktów interesów: w żadnej z tych sytuacji prawnikowi nie wolno świadczyć pomocy prawnej na rzecz klienta.

Poza zapisem ust. 4, lit. b, klauzula ta nie przewiduje zwolnienia w sytuacji gdy klient akceptuje istnienie konfliktu udzielając w tym zakresie „świadomej zgody”.

2. Prawnik nie może świadczyć pomocy prawnej ani podejmować działań w imieniu klienta, gdy takie działanie stoi w sprzeczności z jego obowiązkiem, do wypełnienia którego jest zobowiązany wobec poprzedniego klienta.

Ust. 2 podkreśla bliskie powiązanie kwestii konfliktu interesów z innymi obowiązkami prawnika, a zwłaszcza z obowiązkiem zachowania poufności i niezależności czy to w ramach obowiązku deontologicznego czy zobowiązania umownego. Niepozostawanie w konflikcie interesów jest koniecznym, ale nie jedynym warunkiem, aby prawnik mógł podejmować działania lub świadczyć pomoc prawną na rzecz klienta. Por. także art. [•] dotyczący poufności, który zawiera analogiczny zapis.

3. Prawnik ma obowiązek dokonywania oceny konfliktu interesów w każdym czasie.

Mając na uwadze znaczenie zasady, że prawnik nie może pozostawać w żadnym konflikcie interesów zgodnie z definicją ust. 1, ust. 3 zobowiązuje prawnika do stałego monitorowania możliwości zaistnienia konfliktu. Ogólnie rzecz biorąc, prawnik posiada lepsze kwalifikacje niż klient do oceny ryzyka konfliktu interesów i stwierdzenia, że taki konflikt ma miejsce. W rezultacie prawnik ma obowiązek dokonywania oceny (ryzyka) występowania sprzecznych interesów nie tylko raz, przed przyjęciem zlecenia, ale także w trakcie jego realizacji.

Przyczyny późniejszego zaistnienia konfliktu mogą być bardzo różne. Nie jest ważne czy powód ten jest związany z obszarem działania klienta, z obszarem działania prawnika czy nowymi wydarzeniami jakie miały miejsce w sprawie: np. zmiana akcjonariusza/udziałowca większościowego klienta może skutkować konfliktem z innym klientem prawnika lub prawnik reprezentujący klienta A w postępowaniu sądowym przeciwko B rozpoczyna pracę w innej kancelarii prawnej, która reprezentuje klienta B w tym postępowaniu, lub kancelaria prawna reprezentuje klienta A w postępowaniu karnym i podczas tego postępowania okazuje się, że pracownik kancelarii prawniczej był zaangażowany w przestępstwo.

4. Prawnik może świadczyć pomoc prawną lub podejmować działania w imieniu dwóch lub więcej

klientów w sytuacji zachodzenia konfliktu interesów lub potencjalnego konfliktu interesów tylko wtedy, gdy:

- (a) różni klienci mają wspólny interes dotyczący tej sprawy; oraz**
- (b) klienci udzielili świadomej zgody; oraz**
- (c) nie ma ryzyka niedochowania obowiązku zachowania poufności; oraz**
- (d) prawnik stwierdza, że konflikt interesów lub potencjalny konflikt interesów nie przeszkadza mu podejmować działań w najlepszym interesie wszystkich tych klientów.**

Konflikt interesów to pojęcie o wiele szersze niż konflikt czy spór. Posiadanie wspólnego interesu w określonej sprawie nie oznacza, że indywidualne interesy jednej osoby zaangażowanej sprawę nie mogą stać w sprzeczności z indywidualnymi interesami innej zaangażowanej osoby.

Powyższe zawsze ma miejsce gdy np. umowę chcą zawrzeć dwie lub więcej osób. Umowa ma na celu uregulowanie sprzecznych interesów zaangażowanych stron. Strony zawierające umowę na pewno mają także wspólny interes, ale nie wyklucza to sytuacji, że jedna strona ma interesy osobiste, które mogą być sprzeczne z interesami osobistymi drugiej strony. W zasadzie można powiedzieć, że indywidualne prawa strony podpisującej umowę są lepiej chronione, gdy obrona zostaje zapewniona przez prawnika, którego jedynym zadaniem jest dbanie o indywidualne prawa jego klienta. Jednakże czasem zaangażowane strony poszukują jedynie równowagi pomiędzy indywidualnymi prawami i ufają, że wspólny prawnik będzie dążył do tej równowagi i do realizacji wspólnych interesów klientów.

Strony posiadające sprzeczne interesy w postępowaniu sądowym nie mają takiego wspólnego interesu. Prawniki nie mogą bronić stron, których interesy w postępowaniu sądowym są sprzeczne. Strony sporu mogą posiadać wspólny interes w pozasądowym rozwiązaniu sporu. Prawniki pełniący rolę rozstrzygającego spór nie działają jednakże w charakterze prawnika.

Podjęcie działań w imieniu osób, których interesy są sprzeczne wymaga spełnienia czterech warunków:

a) musi istnieć wspólny interes;

b) musi zostać udzielona świadoma zgoda;

c) nawet w sytuacji spełnienia warunków wskazanych w lit. a i b prawnik nie może podejmować działań, gdy podejmowanie działań oznaczałoby dla niego konieczność ujawnienia informacji poufnych lub gdy wiedza z zakresu informacji poufnych, których nie może on ujawnić uniemożliwia mu podejmowanie działań w najlepszym interesie wszystkich zaangażowanych stron;

d) prawnik, który podejmuje działania w imieniu jednej strony musi w takim samym stopniu bronić praw i interesów wszystkich zaangażowanych stron. Jeżeli konflikt pomiędzy tymi interesami uniemożliwia prawnikowi takie działanie nie może on przyjąć danej sprawy lub musi zaprzestać podejmowania działań.

Wszystkie zapisy tej sekcji Wzorcowego Kodeksu postępowania dotyczą podstawowych zasad określonych w ust. 1. W typowych okolicznościach nie będzie możliwa sytuacja gdzie prawnik lub kancelaria prawna będzie udzielać porad prawnych dwóm lub większej liczbie klientów w odniesieniu do tej samej sprawy. Nigdy nie będzie możliwe, aby prawnik czy kancelaria prawna podejmowali działania na rzecz dowolnego klienta w sytuacji gdy własne interesy wyznaczonego prawnika lub kancelarii prawnej stoją w sprzeczności z interesami klienta.

Zasada ta została zapisana, aby móc przeciwdziałać konfliktom interesów, w celu zapewnienia, że osoby uprawnione do otrzymania prawdziwie niezależnej porady rozumieją ją i są upoważnione do jej otrzymania. Ponadto ta zasada ma na celu zapobieganie zaistnieniu okoliczności, które mogą skutkować naruszeniem tajemnicy zawodowej i/lub narażeniem na ryzyko informacji objętych tajemnicą służbową lub po prostu informacji poufnych.

Ust. 4 omawia te rzadkie okoliczności, kiedy jeden prawnik lub kancelaria prawna mogą podjąć działania na rzecz więcej niż jednej strony w tej samej sprawie.

Należy podkreślić, że powszechne i proste stanowisko jest takie, że działanie takie nie byłoby właściwe (i rzeczywiście niektóre członkowskie adwokatury i stowarzyszenia prawnicze dysponują regulaminami zakazującymi takich działań – nota bene, żaden zapis tego ustępu nie anuluje konieczności zachowania zgodności przez członkowskie adwokatury i stowarzyszenia prawnicze z regulacjami czy ustawami obowiązującymi w ich jurysdykcji).

Ust. 4 ma zastosowanie tylko wtedy, gdy najlepsze interesy dwóch lub więcej klientów przy ich wzajemnym zrozumieniu i utrzymującej się zgodzie przewyższają ryzyka wynikające z konfliktu interesów.

Ust. 4 wskazuje obowiązek monitorowania równowagi pomiędzy najlepszymi interesami klientów i ryzykiem lub domniemanym ryzykiem związanym z kontynuowaniem podejmowania działań w sytuacji możliwości istnienia konfliktu lub narażenia na ryzyko naruszenia informacji stanowiących tajemnicę zawodową, komunikacji objętych tajemnicą służbową lub po prostu informacji poufnych. Konieczne jest, aby prawnicy dążący do podejmowania działań w takich okolicznościach stale analizowali najlepsze interesy klientów i zaprzestawali podejmowania działań na mocy ust. 4 zaraz po tym jak proces monitorowania wykaże, że wspólne korzyści klientów utraciły tę przewagę.

5. Gdy konflikt interesów pojawia się w trakcie prowadzenia spraw dla dwóch lub więcej klientów lub gdy warunki ust. 4 przestają być zachowane prawnik musi zaprzestać kontynuowania podejmowania działań na rzecz wszystkich tych klientów w tych sprawach.

Ust. 5 to konieczna konsekwencja ust. 3. Ustęp ten jasno stanowi, że prawnik nie może pozostawać w żadnym konflikcie interesów, od początku do samego końca realizacji zlecenia.

Ilekcroć później taki konflikt interesów wystąpi, prawnik musi zaprzestać podejmowania działań na rzecz wszystkich klientów we wszystkich sprawach, które skutkują wystąpieniem konfliktu interesów: w konsekwencji prawnikowi nie wolno zaprzestać podejmowania działań tylko na rzecz jednego z klientów, których konflikt dotyczy i kontynuować świadczenie pomocy prawnej innemu klientowi.

6. Prawnicy praktykujący w tej samej kancelarii czy prawnicy i inne osoby zatrudnione w tej samej kancelarii są traktowane jako jeden podmiot do celów wywiązywania się z obowiązku niepodjęcia działań w sytuacji zaistnienia konfliktu interesów.

Ust. 6 stosuje powyższe zapisy ust. 1 do 5 do prawników praktykujących w stowarzyszeniach. W konsekwencji, przykładowo, kancelaria prawna powinna zaprzestać podejmowania działań w sytuacji zaistnienia konfliktu interesów pomiędzy klientami kancelarii prawnej także w sytuacji gdy klienci ci są obsługiwani przez różnych prawników tej kancelarii prawnej.

Ta zasada ma także zastosowanie do wielodyscyplinarnych spółek osobowych; prawnicy takich spółek są stosownie odpowiedzialni za zapewnienie, że wszyscy członkowie spółki, także ci wykonujący inne zawody, stosują się do tej zasady.